

Megemlékezés

GYÖRFFY BÉLA

1928–2002

2002. május 8-án, életének 75. évében váratlanul elhunyt Györfy Béla, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének volt igazgatója. Széchenyi-díjas kutatóprofesszor volt, számos magyar és külföldi tudományos bizottság, társaság elnöke, több egyetem díszdoktora. Személyében a magyar tudományos agrárközélet kiemelkedő alakja, több generáció nagy tudású oktatója, a nemzetközi tudományos élet fáradhatatlan szervezője, valamint számos természettechnológiai eljárás kidolgozója távozott az élők sorából. Nyitottsága, higgadt derűs bölcsessége mindannyiunknak hiányozni fog.

Györfy Béla a Vas megyei Kemenesmagasiban született 1928-ban. A magyar agrártudománynak rajta kívül még két jelentős személyisége származik innen: Jánosy Andor és Berzsényi-Janosits László. Középkiskolába Zalaegerszegen majd Székesfehérváron járt, végül Szarvason, a Gaz-

dasági Tanintézetben érettségizett, kitüntetéssel. Egyetemi tanulmányait Budapesten, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen kezdte, majd annak utódjában, az Agrártudományi Egyetemen fejezte be. Ezekben az években a híres Györfy-kollégiumban gyarapította – szakmai tudásán kívül – sokoldalú irodalmi, történelmi, gazdasági és ideológiai műveltségét a tudományág legjobb, bár gyakran ellentétes irányzatokat valló művelőinek vezetésével.

Első munkahelye 1948–49-ben, a Közgazdaságtudományi Egyetem Agrárpolitikai Tanszékén volt, ahol Nagy Imre, a későbbi miniszter, majd miniszterelnök mellett dolgozott. Ezt követően 1949-ben került Moszkvába, a Tyimirjavez Akadémiára. A prjanyisnyikovi iskola egyik jeles professzora, Harcsenko volt az aspiráns vezetője. Az aspirantúra ideje alatt kísérleteinek nagyobb részét Magyarországon: Martonvásáron, Óváron és Karcagon végezte. *Kéftőstermesztés Magyarországon* című kandidátusi értekezését 1953-ban védte meg. Magyarországon ezzel a témával ekkoriban a Györfy Béla által is elismert és tisztelt Surányi János akadémikus foglalkozott. Eredményei nagy hatást gyakoroltak rá. Vezérlő elve volt Surányi mondása: „A tapasztalat sokmindent pótol, de a tapasztalatot nem pótolja semmi.” A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1986-ban szerzte meg.

Martonvásáron, a Mezőgazdasági Kutatóintézetben 1952-től dolgozott különböző beosztásokban: igazgatóhelyettes 1953 és 1956 között, tudományos munkatárs, tudományos főmunkatárs, tudományos osztály-

vezető, 1981-től 1988-ig az intézet igazgatója, 1989-től haláláig kutatóprofesszor. Az intézet Tudományos Tanácsának megalakulásától kezdve ő volt az elnöke.

A Magyar Tudományos Akadémia 1987-ben levelező tagjává, 1992-ben rendes tagjává választotta. Az MTA Felügyelő Bizottságának elnöke volt 1990 és 1995 között, majd 1996-tól 2001-ig az MTA Élettudományi Kuratóriumának elnöki teendőit látta el.

Gyórfy Béla nagyszerű életpályája telve volt tartalmas, egész embert igénylő, s egyben próbára tevő, az elmúlt század második felének gazdag történéseit magába foglaló eseményekkel. Annak a fiatal generációnak élcsapatába tartozott, amelyik a II. világháború után hozzájárult az ország mezőgazdaságának újjáépítéséhez. Szemléletformáló tevékenységével a magyar mezőgazdaság fontos, meghatározó személyisége volt.

Kutatómunkájának fél évszázada egybeforrott a martonvásári növénytermesztési kutatásokkal. Munkatársaival kidolgozta a modern kukoricatermelési rendszerek első technológiáit. 1959 és 1961 között ő állította be Martonvásáron az ország legregebbi, korszerű növénytermesztési tartamkísérleteit, amelyeknek, mint élő „szabadföldi laboratóriumoknak” felbecsülhetetlen tudományos értékük van a kutatásban és az oktatásban. E kísérleteiben a vetésforgó, a monokultúra, a trágyázás és a talajművelés rendszerének összefüggéseit tanulmányozta. Kutatásaiban nagy gondot fordított a genotípus és a környezet, valamint a genotípus és a technológia kölcsönhatásának megismerésére. Kutatómunkájában jelentős teret szentelt a gyakorlatban széles körben alkalmazott eljárások vizsgálatának is.

Az 1958-ban megjelent *A kukoricatermesztés forradalma* című cikkében az abban az időben sokat vitatott, kapálás nélkü-

li kukoricatermesztésről számolt be. Nézegeteinek helyességét az idő egyértelműen igazolta. Ezzel összefüggésben a gyomszabályozás kérdésével kezdett foglalkozni. E témakörben egyik kezdeményezője volt a hazai herbológiai kutatásoknak. Több herbicid szabadalom társszerzője. Mindig szem előtt tartotta szülőföldjének kiváló költője, Berzsenyi Dániel szavait: „A míveletlen föld csak gazt terem.”

Amikor a magyar hibridekről kiderült, hogy termőképességben ugyan versenyképesek az amerikaiakkal, de szárszilárdóságuk nem kielégítő, honosítással is foglalkozni kezdett. Kevesen tudják, hogy volt olyan időszak, amikor az ország kukorica-vetésterületének nagyobbik felét az általa honosított hibridek foglalták el.

A kemizáció és a szerves gazdálkodás közötti vitában is az arany középút megtalálására buzdított. „Tudatában vagyok a kemizáció pozitív oldalai mellett – ezt adataink bizonyítják – az érem másik oldalának is. De a megoldás nem a vegyi anyagok használatának a kikapcsolása a mezőgazdaságból, mert az éhínséghez és beláthatatlan következményekhez vezetne. Tudomásul kell vennünk, hogy civilizációinkban sem a gyógyszereket, sem a peszticideket nem nélkülözhetjük. Azokkal értek egyet, akik – nagyon helyesen – alkalmazkodó, környezetkímélő mezőgazdaságról vagy fenntartható mezőgazdaságról beszélnek.”

Kutatómunkájának eredményeiről több mint százötven magyar és idegen nyelvű tudományos közleményben számolt be. Munkásságának első három évtizede a magyar mezőgazdaság olyan periódusaira esett, amikor eredményeink láttán nemcsak szomszédaink, hanem a fejlett nyugati országok is elismeréssel adóztak növénytermesztésünknek. Félévszázados szakmai tevékenységével jelentősen hozzájárult a magyar növénytermesztés, a földművelés, a tápanyaggazdálkodás, a kemizálás fejlő-

déséhez. Munkássága döntően befolyásolta a nagyüzemi kukoricatermesztés elméleti alapjainak kialakítását, gyakorlatba történő átültetését és elterjesztését a szakmai köztudatban.

Gyórfy Béla 1981-től 1988 végéig, volt az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének igazgatója. Tudományszervező tevékenysége tovább öregbítette intézetünk nemzetközi hírnevét, hazai elismertségét mind a nemesítési és termesztési, mind a kísérleti biológiai kutatásokban.

Munkássága elismeréseként több alkalommal részesült magas állami és társadalmi kitüntetésben: 1962-ben kapott Akadémiai Díjat, 1979-ben a Munka Érdemrend arany fokozatát és a Cserháti-díjat, két ízben a *Kiváló Feltaláló* érem arany, egyszer az ezüst fokozatát nyerte el. Baross-emlékéremmel tüntették ki 1995-ben, 1997-ben pedig Széchenyi-díjban részesült.

Gyórfy Béla kivételes egyéniség volt, akit az igazság arany középútjának örökös keresése, szélsőségek feloldásának szándéka jellemzett. Mindenkit meghallgatott, mindenki véleményét megfontolta. Érvei-

nek szintézise a józan középút kiválasztására, követésére, egymás tiszteletére, elképzeléseinek meghallgatására szólított bennünket. Intelligenciájának, intuitív képességének köszönhetően mindenkivel megtalálta a közös hangot, mégis talán a fiatalokkal szeretett leginkább beszélgetni. Örült a körülöttünk egyre sokasodó fiatal kollégáknak, ebben látta Martonvásár, az agrárkutatás jövőjének reményét.

A Vas megyéből indult, világot látott tudós természetes egyszerűséggel vált martonvásárivá. Ezt méltányolta a település, amikor 1995-ben díszpolgárává választotta. Mi, akik vele dolgoztunk, éltünk Martonvásáron, tudjuk, hogy legjobban akkor érezte magát, amikor a szőlőjét metszette vagy a birkái között volt. Ez az érzés háromnegyed évszázados életútja során csak keveseknek adatik meg, Neki azért, mert meg tudott maradni a kemenesmagasi földművelő ember fiának, a szó legnemesebb értelmében vett Embernek.

Veisz Ottó

az MTA doktora, ügyvezető igazgatóhelyettes
(MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete, Martonvásár)

